

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Н. Проць к.е.н., доцент кафедри фінансів

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

А. Плоскіна здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Військова агресія на території України є суттєвою небезпекою для економічної безпеки України, окремих її регіонів та територіальних громад (далі ТГ). Відомо, що Україна рухається в напрямку євроінтеграційного процесу, відповідно до якого відбуваються реформи щодо децентралізації влади місцевого самоврядування. Такі зміни в певній мірі зменшили негативний вплив сучасного стану економічного стану на територіальні одиниці держави, бізнес освіту через сформовані зв'язки дистанційної роботи. Сучасні зміни у системі місцевих бюджетів зумовлюють необхідність постійного дослідження першочергових завдань, які мають виконуватися органами місцевого самоврядування.

Базовими нормативно-правовими документами, що регламентують діяльність ТГ в умовах воєнного стану є Бюджетний кодекс України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про правовий режим воєнного стану». В період воєнного стану саме уряд України має повноваження для того, щоб вносити зміни у формування та виконання місцевих бюджетів.

Слід зазначити, що в умовах воєнного стану фінансово-економічне становище ТГ суттєво змінилося. Однією з проблем, з якою стикнулися органи місцевого самоврядування є релокація бізнесу та внутрішнє переміщення громадян із східної частини України у західні та центральні регіони. Для покращення даної ситуації Всеукраїнська Асоціація ОТГ зробила звернення до органів державної влади з проською виділити додаткові дотації з державного бюджету для місцевих бюджетів з метою покриття втрати доходів бюджетів ТГ через надання пільг, що встановила держава.

До запровадження воєнного стану в Україні територіальні громади повинні були затвердити місцевий бюджет на наступний рік разом із депутатами місцевої ради. Однак, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 252 такий документ затверджується рішеннями виконавчих комітетів відповідних місцевих рад або розпорядженнями місцевих державних або військових адміністрацій [1]. Такі рішення про місцеві бюджеті мають бути затверджені до 25 грудня 2022 року. Дані зміни запроваджені для того, щоб оперативно та ефективно приймати управлінські рішення щодо безперервної діяльності різноманітних закладів та установ, які є життєво необхідні для жителів ТГ. Також, відповідно до бюджетної програми «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України» та регіональної програми «Надання

підтримки внутрішньо переміщеним та/або евакуйованим особам у зв'язку із введенням воєнного стану на 2022 рік» здійснюються виділення субвенцій з державного бюджету до місцевих задля всебічної підтримки внутрішньо переміщених громадян. Такі бюджетні субвенції можуть виділятися на реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності для надання в тимчасове користування внутрішньо переміщеним особам; придбання у комунальну власність житла для надання в тимчасове користування внутрішньо переміщеним особам, а також для фінансової підтримки внутрішньо переміщених громадян через кошти резервного фонду місцевих бюджетів.

9 липня Верховна Рада України прийняла законопроект № 7426, що вдосконалює порядок та спосіб виконання повноважень органами місцевого самоврядування. Тобто це можливість перенаправити кошти із спеціального фонду до загального для того, щоб забезпечити територіальну оборону ТГ та підтримати місцеву інфраструктуру.

Також, успішно запроваджено механізм, що дозволяє автоматично зараховувати акцизний податок від реалізації роздрібної торгівлі тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах до бюджетів органів місцевого самоврядування з 1 травня 2022 року. Так, Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» від 30 листопада 2021 року № 1914-IX передбачено, що наразі обов'язок сплачувати акцизний податок з продажу тютюнових виробів переноситься із суб'єктів роздрібної торгівлі на виробників та імпортерів. Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку зарахування частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до загального фонду відповідних бюджетів місцевого самоврядування» від 9 березня 2022 р. № 246 встановлено частки, відповідно до яких акцизний податок з пального (13,44 %) буде автоматично надходити до місцевих бюджетів.

Скасовано вимогу щодо обов'язкового публікування звіту місцевих бюджетів у відповідних газетах, скасовано всі норми щодо складання та схвалення прогнозів місцевих бюджетів, до надходжень бюджетів місцевого самоврядування віднесено 70 % адміністративного збору за державну реєстрацію у сфері містобудівної діяльності [2].

10 березня 2022 року Уряд Постановою №240 ухвалив зміни до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 р. № 590.

Внесеними змінами доповнено перелік видатків загального та спеціального фондів державного та місцевих бюджетів, що можуть здійснюватись в умовах воєнного стану, а саме із місцевих бюджетів дозволяється здійснювати видатки:

- на придбання пального, запчастин та ремонт автомобільного транспорту;

- пов'язані з наданням підтримки внутрішньо переміщеним та/або евакуйованим особам;
- забезпечення продуктами харчування, видатки, пов'язані з наданням підтримки внутрішньо переміщеним та/або евакуйованим особам, придбаннямиючих та дезінфікуючих засобів (зокрема для закладів соціального захисту) [3].

Варто відзначити, що на період воєнного стану перерахування реверсної дотації до державного бюджету з бюджетів ОТГ Казначейство не здійснює.

До 1 січня 2023 року відтерміновано реалізацію положення про нарахування штрафу обсягом 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян та пені у розмірі 0,1 % від суми простроченого платежу акцизного податку з роздрібного продажу тютюнових виробів, що зараховуються до місцевих бюджетів.

Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 року № 590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» визначає пріоритетні напрямки видатків Казначейства. Основними з них є:

- 1) видатки на національну оборону, безпеку і заходи правового режиму воєнного стану;
- 2) оплата праці працівників бюджетних установ:
 - обслуговування боргу, здійснення гарантійних зобов'язань;
 - виплата пенсій, надбавок до пенсій;
 - забезпечення соціальних виплат, купівля медикаментів, води тощо
- 3) інші видатки.

Отже, в умовах воєнного стану ТГ стикаються з багатьма проблемами та ризиками. Зараз надзвичайно важливим завданням є забезпечення оперативного та безперебійного виконання місцевих бюджетів, що забезпечує ефективне економічне зростання ТГ. Територіальні громади повинні мобілізувати весь свій потенціал для забезпечення гідного рівня життя населення громад, керуючись нормами та законодавчими актами державного регулювання.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 252. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.12.2022).
2. Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14654> (дата звернення: 14.12.2022).
3. Уряд доповнив перелік пріоритетних видатків, що можуть здійснюватися з місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. Місцеві фінанси. URL: <https://auc.org.ua/novyna/uryad-dopovnyv-perelik-priorytetnyh-vydatkiv-shcho-mozhut-zdiysnyuvatysya-z-miscevyh> (дата звернення: 14.12.2022).